

ZPRÁVY

*I. M. Osadčaja: Kritika sovremenných buržuaznych teórií ekonomičeskogo rosta
Izdatelstvo Institutu meždunarodnyh otnošenij, Moskva 1963, str. 196*

I. M. Osadčaja věnuje ve své práci pozornost jednomu z ústředních problémů současné buržoazní politické ekonomie. Téma je samo o sobě vědecké, zároveň však i nesnadné, zejména pro ohromný rozsah literatury, jež se k němu vztahuje. Tak či onak pojednává dnes totiž téměř každá práce buržoazních ekonomů o nějakém aspektu ekonomického růstu.

V úvodu své práce se autorka nejprve zabývá příčinami zájmu o problematiku růstu a správně je vyvozuje z otázek, s nimiž kapitalismus konfrontuje současná etapa vývoje imperialismu. Ukazuje také na teoretické východisko teorii růstu, jež vidí sice správně, avšak podle názoru recenzenta příliš jednostranně v teorii J. M. Keynesa. Domníváme se, že autorka nezaslouženě opomenula např. podíl J. Schumpetera na rozvoji tohoto okruhu problematiky buržoazní politické ekonomie. Schumpetera je nutno pokládat za vlastního otce dynamismu v moderní buržoazní politické ekonomii. Schumpeterovský pojem „inovace“ je nedílnou součástí každé teorie růstu.

Autorka dělí zkoumané teorie do dvou velikých skupin. Rozeznává keynesovské teorie, z nichž zvláště vyčleňuje teorie levého keynesovství, a teorie faktorů ekonomického růstu. Práci uzavírá kapitolou o politice regulování tempa růstu.

Se zřetlem na obrovský rozsah literatury věnované ekonomickému růstu je zvláště důležitá otázka zcela nutného výběru a omezení zkoumané literatury. Autorka se správně snažila omezit na autory vskutku reprezentativní. Zdá se však, že přísný výběr jí zavedl až k určité jednostrannosti. V keynesovských teoriích růstu se totiž omezuje vlastně jen na názory Harrodovy, Duesenberryho a Robinsonové. Podle mého mínění je to příliš omezený výběr. Nelze např. nehovořit v souvislosti s Harrodovou teorií o názorech Domarových. Ty vznikly nezávisle, přitom však obě teorie spolu úzce souvisejí, takže se mluví i o Harrod-Domarové teorii. Domar přitom ve srovnání s Harrodem projevuje vůči teoriím růstu určitou skepsi tím, že ukazuje na „heroické abstrakce“, z nichž tyto teorie vycházejí. Konečně nelze také opomenout názory Kaldorovy, velmi významné v anglické politické ekonomii.

J. Robinsonovou uvádí autorka jako představitelku levého keynesovství. Partie věnovaná tomuto směru je velmi zajímavá svým nedogmatickým přístupem a hodnocením. Osadčaja správně ukazuje, že řadu současných stoupců Keynesa — např. J. Robinsonovou — nelze považovat šmahem za reakcionáře, neboť do jisté míry vyjadřují požadavky demokratických vrstev a kritizují monopoly, ač přitom pochopitelně zůstávají na pozicích kapitalismu. Jsou však proti nesmyslným vojenským výdajům a doporučují preferovat výdaje sociální. Robinsonová se také snaží teoreticky zdůvodnit požadavky vyšších mezd.

Sporná je klasifikace určité skupiny teorií růstu jakožto „teorii faktorů ekonomického růstu“, do nichž zahrnuje názory W. A. Lewise a W. W. Rostowa. Jde o to, že i teoretikové keynesovského směru operují s faktory růstu, totiž se známými faktory výroby, jež však chápou dynamicky jako faktory růstu a na základě funkcí vztahů růstu formulují své modely. Rozdíl je spíše v tom, že keynesovští teoretikové růstu se pohybují v oblastech vysokých abstrakcí „čistě“ politické ekonomie, kdežto autoři, jež Osadčaja označuje za teoretiky „faktorů růstu“, jsou konkrétnější, usilují o komplexní pohled na ekonomický růst s přihlédnutím k sociologické problematice a k historickým aspektům růstu, jež se snaží vměstnat do historických schémat. Tak se v těchto teoriích projevuje zřetelně i renesance institucionálního, sociálně právní školy včetně Sombarta.

Poslední kapitola práce je věnována aplikacím teorií růstu na regulování tempa růstu kapitalistické výroby. Osadčaja zde ukazuje, že teorie růstu mají dát vědecký základ hospodářské politice regulovaného kapitalismu z dlouhodobého hlediska, že jim jde o vytvoření optimálních vztahů mezi základními ekonomickými ukazateli. Autorka soudí, že kromě základního závěru o proporcionalitě v rozvoji některých základních ekonomických kategorií neposkytují tyto teorie nic nového. V podstatě se drží starých keynesovských koncepcí a požadavků „smíšené ekonomiky“. Ukazuje však také, že jsou určité rozdíly v názorech na hospodářskopolitická opatření žádoucí pro podporu růstu. Někteří zdůrazňují nutnost vyšších

soukromých investic a ukazují, že je nutno brzdit růst mezd proto, aby se vytvořily pro tyto investice dostatečné zdroje. Proti nim stojí liberální ekonomové, leví keynesovci, žádající podporu soukromé spotřeby a vyšší sociální výdaje. Autorka správně ukazuje, že tyto požadavky jsou v imperialistických zemích nerozlučně spojeny s bojem demokratických sil proti monopolům, což je ovšem v rámci kapitalismu možné jen v určitých mezích.

Nemalou předností knihy je, že dodržuje vyváženost mezi objektivním výkladem různých buržoazních teorií i jejich marxistickou kritikou. Ukazuje to na autorčiny široké znalosti i zvládnutí látky. Čtenář knihy se užitečně poučí o velmi důležité oblasti současné buržoazní ekonomické teorie, což má veliký význam v současném ideologickém boji.

Jiří Setinský

Critica marxista — nový dvoměsíčník ÚV IKS

Teoretičtí pracovníci Italské komunistické strany (IKS) se již delší dobu intenzivně zabývají studiem ekonomických, politických a sociálních důsledků mohutné kapitálové expanze, která zasáhla v posledních deseti letech celé italské hospodářství. Těmto otázkám věnovala IKS již řadu svých konferencí a seminářů. Zvláštní význam mají konference, které svolává a řídí *Institut Antonia Gramsciho* v Římě. Avšak i mimo rámec tohoto institutu rozvíjí IKS širokou diskusi o některých specifických otázkách ideologických, politických, ekonomických, sociálních i filosofických. Můžeme ji sledovat ve známých italských marxistických časopisech, zejména v měsíčníku *Società* a *Politica ed economia*; tuto tematiku převzal od počátku roku 1963 také nový dvoměsíčník IKS *Critica marxista*.

Rízení nového časopisu bylo svěřeno dvěma zkušeným a vzdělaným pracovníkům IKS *Luigi Longovi* a *Alessandru Natovi*, což jen podtrhuje význam, který novému časopisu ÚV IKS přikládá. Podle úvodních slov redakce v prvním čísle časopisu chce *Critica marxista* soustavně seznamovat čtenáře s aktuálními problémy mezinárodního dělnického hnutí a s problémy italských pracujících. V tomto smyslu plní časopis zároveň směrnic X. sjezdu IKS, a to v duchu Moskevského prohlášení z roku 1960.

V mnoha svých statích věnuje *Critica marxista* pozornost především otázkám mírové koexistence dvou světových soustav a společnému postupu mezinárodního proletariátu a všech pokrokových sil proti imperialismu. Zajímavá jsou zde zvláště zamýšlení nad ekonomickými a politickými důsledky kapitalistické integrace a úvahy o vývoji vzájemných vztahů mezi Italskou komunistickou stranou a druhou největší a nejstarší dělnickou stranou Itálie vůbec — Italskou socialistickou stranou (ISS). *Critica marxista* se zaměřuje také na nové formy třídního boje, jehož s úspěchem využívají pracující v kapitalistických zemích proti některým monopolistickým seskupením.

Již první ročník časopisu ukázal, že *Critica marxista* se svým obsahem i formou řadí mezi nejlepší současná periodika tohoto druhu v Itálii. Z velkého počtu zajímavých a kriticky zaměřených článků, statí a dalších příspěvků vybíráme některé zásadnější, které snad poskytnou dílčí představu o obsahu i celkovém zaměření prvního ročníku.

V prvním čísle *Critica marxista* upoutá pozornost např. článek *Mario Alicata* nadepsaný *Koexistence a socialistický boj*. Stal zevrubně rozebírá otázku mírové koexistence socialismu a kapitalismu. Autor vychází z předpokladu, že tzv. koexistence neznamená a nikdy nemůže znamenat nějakou formu třídního smíru, ale naopak, pokládá ji za novou formu třídního boje. V této souvislosti Alicata kriticky analyzuje některé dogmatické názory čínských teoretiků, kteří se eklektickým výkladem klasiků marxismu-leninismu snaží dokumentovat tzv. teorii „světové revoluce“.

Proti způsobu polemiky KS Číny je rovněž zaměřena úvodní stať čtvrtého čísla časopisu. Pod názvem *Problémy a diskuse mezi komunistickými stranami* je zde kritizován způsob, jímž přistoupilo vedení KS Číny k diskusi o sporných otázkách mezinárodního dělnického hnutí. Autor stati se soustřeďuje zvláště na objektivní a subjektivní příčiny těchto rozporů; dovolává se slov soudruha Togliattiho a ve shodě s jeho názory konstatuje, že v posledních dvaceti letech marxistické myšlení značně zaostávalo při analýze a hodnocení nových činitelů, kteří ovlivňují současný vývoj dělnického hnutí v kapitalistických státech. Činští soudruzi buď tyto nové faktory vůbec neuznávají, případně je značně podceňují; to je hlavní subjektivní příčina rozporů s ostatními komunistickými a dělnickými stranami. V rozporu s historickou skutečností neuznává KS Číny ani objektivně existující rozdílnou úroveň revolučních procesů v různých částech světa a zamítá přirozeně také rozdíly v teoretických závěrech i v názorech na další politický a taktický vývoj revoluce. Přitom se KS Číny snaží vnucovat